

Covid-19 Pandemisinin Dünya ve Türkiye Kongre Turizmi Gelirlerine Etkisinin Değerlendirilmesi (Evaluation of the Effect of the Covid-19 Pandemic on the Revenues of Congress Tourism in the World and Turkey)

* Menekşe CÖMERT^a , Sercan AZBAZ^b

^a Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Department of Gastronomy and Culinary Arts, Ankara/Turkey

^b Altınbaş University, Faculty of Applied Sciences, Department of Gastronomy and Culinary Arts, Istanbul/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 11.11.2020

Kabul Tarihi: 17.09.2021

Anahtar Kelimeler

Pandemi

Kongre turizm

Gelir kaybı

Öz

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19 Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir. Turizm sektörü pandemiden en çok etkilenen sektörler arasındadır. Kongre turizminin de pandemiden en çok etkilenen turizm türlerinden biri olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma pandeminin turizm sektöründe neden olduğu maddi kayıpları göstererek buna karşı alınabilecek önlemleri göstermesi bakımından önemlidir. Bu sebeple 4 bölümden oluşan bu çalışmada pandeminin kongre turizmi gelirlerini ne derecede etkilediğinin ortaya konulması ve dünya genelinde kongre turizminde 2018 yılında ilk 10 sırada yer alan ülkeler ile Türkiye'nin kongre turizmi gelirleri açısından yaklaşık olarak nasıl bir kayıp yaşanacağı tespit edilmesi amaçlanmıştır. 2020 yılında pandemi nedeni ile dünya genelinde kongre turizminden elde edilecek tahminen 5 milyar 582 milyon dolar, Türkiye'de ise 56 milyon dolar kongrelerin düzenlenmemesi nedeni ile elde edilememiştir. Covid-19 virüsünün bulaşmasına karşı gerekli önlemler alınarak ve sadece aşı olan katılımcılara izin verilerek kongreler tekrar düzenlenebilir. Bu şekilde kongre turizmi hareketlenerek gelirler eski seviyesine döndürülebilir.

Keywords

Pandemic

Congress tourism

Loss of income

Abstract

Covid-19, which emerged in Wuhan, China in December 2019, was declared a pandemic by the World Health Organization on March 11, 2020. The tourism sector is among the sectors most affected by the pandemic. It is thought that congress tourism will be one of the tourism types most affected by the pandemic. This study is important in terms of showing the financial losses caused by the pandemic in the tourism sector and showing the measures that can be taken against it. For this reason, in this study, which consists of 4 parts, it is aimed to reveal how much the pandemic affects congress tourism revenues and to determine what kind of loss will be experienced in terms of congress tourism revenues of Turkey and the countries that are in the top 10 in congress tourism worldwide in 2018. In 2020, due to the pandemic, an estimated 5 billion 582 million dollars to be obtained from congress tourism worldwide, and 56 million dollars in Turkey could not be obtained due to the absence of congresses. Congresses can be held again by taking the necessary precautions against the transmission of the Covid-19 virus and only by allowing the vaccinated participants. In this way, congress tourism can be mobilized and incomes can be returned to its former level.

Makalenin Türü

Derleme Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: menekse.comert@hbv.edu.tr (M. Cömert)

DOI:10.21325/jotags.2021.891

GİRİŞ

Dünya genelinde yaşanmakta olan pandemi süreci, pek çok alanda olduğu gibi ekonomi alanında da büyük etkilere neden olmaktadır. Bu süreçten en fazla etkilenen sektörlerin başında ise turizm sektörü gelmektedir. Bu çalışma turizm sektörünün önemli bir kolu olan kongre turizmi üzerinde pandeminin etkilerini araştırmak amacı ile yapılmıştır. Çalışmada mevcut durumu tespit etmek amacı ile yapıldığından tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada kongre turizmi gelirleri ile ilgili yapılmış çalışmalar taranarak bu çalışmalarda elde edilen veriler kullanılmıştır. Çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Sırası ile pandeminin tanımı verilerek pandemi sürecinde devletlerin aldığı önlemlere yer verilmiştir. Ardından bu sürecin turizm sektörüne etkilerine yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde, kongre ve kongre turizminin tanımına yer verilerek kongre turizminin önemi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, dünya genelinde kongre düzenleme sıralamasında ilk 10 ülke ve Türkiye’de gerçekleşen kongre hareketleri ve kongre turizminden elde edilen gelirler tablolar halinde açıklanmıştır. Dördüncü ve son bölümde, araştırmada elde edilen veriler ışığında dünyada kongre düzenleme sıralamasında ilk 10 ülke ve Türkiye’nin 2020 yılı itibari ile kongre turizmi hareketliliğinden tahmini gelir kaybı hesaplanmıştır. Çalışmanın sonunda Türkiye’nin kongre turizminde pandemi sonrası dönemde daha güçlü bir rekabet avantajı elde etmesi için birtakım önerilere yer verilmiştir.

Pandemi Süreci ve Turizme Etkileri

Pandemiler veya pandemik hastalıklar, bir kıta genelinde görüldüğü gibi tüm dünya ülkelerinde de görülebilen ve şiddetli etkileri olan salgın hastalıklara (epidemilere) verilen genel addır. Pandemi, Eski Yunanca’da tüm anlamına gelen παν (*pan*) ile insanlar anlamına gelen δῆμος (*demos*) kelimelerinden türetilmiştir (Özkoçak vd., 2020).

WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tanımlamasına göre bir hastalığın pandemi olarak değerlendirilmesi için aşağıda yer alan 3 koşulu sağlaması gerekmektedir (Dünya Sağlık Örgütü,2020):

- Nüfusun daha önce maruz kalmadığı bir hastalığın ortaya çıkması,
- Hastalığa sebep olan etmenin insanlara bulaşması ve tehlikeli bir hastalığa yol açması,
- Hastalık etmeninin insanlar arasında kolayca ve devamlı olarak yayılmasıdır.

Grip ve yeni koronavirus gibi virüsler, sağlıklı insanlarla temas eden hasta bireyler tarafından yayılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığının da önerdiği gibi sosyal mesafe korunmalıdır. İnsanların birbirlerinden en az iki metre uzakta durması hastalığın bulaşma riskini azaltmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı koronavirüsün bulaşmaması için bazı öneriler yayınlamıştır. Bu öneriler içerisinde en dikkat çeken önlemler aşağıdaki gibi sıralanabilir (T.C Sağlık Bakanlığı,2020):

- Elleri su ve sabun ile sık sık yıkamak,
- Eller ile göz, ağız ve buruna dokunmamak,
- Yurt dışı seyahatleri iptal etmek ya da ertelemek,
- Yurt dışından dönenlere 14 gün karantina uygulamak,
- Kişisel eşyaları ortak kullanmamak,
- Tokalaşmak ve sarılmak gibi yakın temaslardan kaçınmaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı tarafından yayınlanan bu öneriler ile birlikte bakanlık vatandaşlarına evde kal çağrısında bulunmuştur. Açıklanan önlemler ve bu çağrı sadece Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için geçerlidir.

Her ülke farklı zamanlarda farklı önlemler alarak virüsün yayılmasını durdurmayı amaçlamaktadır. Virüsün ülkelerde ilk kez görüldüğü dönemde ülkelerin almış olduğu bazı önlemler ise aşağıdaki şekildedir (Turizm Günlüğü,2020; BBC,2020):

- Ülkeler sınırlarını giriş çıkışlara kapatarak yurt dışı kaynaklı vaka sayısını azaltmayı amaçlamaktadırlar,
- Bazı hastaneler pandemi hastanesi olarak belirlenerek buralarda normal hasta bakımı durdurulmuştur,
- Sosyal mesafeye dikkat edilmesi yönünde vatandaşlara uyarı yapılmaktadır.

Türkiye’ de ise dünyada alınan bu önlemlere ek olarak alınan bir önlem ile restoran ve lokantaların tüm iç ve dış mekanlarında yemek yasaklanmıştır. Bu önlem ile birlikte restoran ve lokantalar yalnızca paket servis ve gel-al şeklinde hizmet vermiştir. Türkiye’de virüsün yayılmaya başlamasının ardından alınan diğer önlemlerden bazıları ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir (İçişleri Bakanlığı, 2020; Türk Hava Yolları, 2020):

- Toplu taşıma araçlarına taşıma kapasitesinin %50 si kadar yolcu alma zorunluluğu getirilmiştir,
- Kütüphane, müze, ören yerleri, alışveriş merkezleri kapatılmıştır,
- Sosyete pazarları kapatılmıştır,
- Pazarlarda gıda maddeleri hariç ürünlerin satışı yasaklanmıştır,
- Marketlerde metrekare hesabı ile içeriye bir seferde en fazla alınabilecek müşteri sayısı 10 metrekare başına 1 kişi olarak düzenlenmiştir,
- 65 yaş üzeri ve 20 yaş altına sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir,
- Hafta sonları, 23 Nisan, 19 Mayıs, Ramazan Bayramı gibi resmi tatillerde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir,
- Tüm spor faaliyetleri durdurulmuştur,
- Gümrük kapıları kapatılmıştır,
- Yurt içi yurt dışı uçuşlar durdurulmuştur.

Alınan bu önlemler ile birlikte hem ülkeler arası hem de şehirlerarası ulaşımın yasaklanması, sokağa çıkma yasakları ile birlikte ülke ekonomileri bu durumdan ciddi bir şekilde etkilenmiştir. Ülkeler arası ticaret durma noktasına gelmiştir. Bu durumun en ciddi etkilediği alanlardan birisi de turizm sektörüdür. Ülkeler arası ve şehirler arası ulaşımında alınan kısıtlama önlemleriyle birlikte yurt içi ve yurt dışı kaynaklı turizm tamamen durmuştur. Turizm bölgelerinde oteller ve restoranlar bölgeye turist gelmediği için kapanmıştır.

Bu kısıtlamalar virüsün yayılmaya başladığı ve tüm dünyayı etkisi altına aldığı dönemde gerçekleşmiştir. Alınan bu önlemler ile birlikte virüsün birinci dalgası atlatılmıştır. Vaka sayılarının azalması üzerinde tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bir normalleşme süreci başlamıştır. ‘Yeni Normal’ olarak adlandırılan bu süreç Türkiye’de 1 Haziran 2020 tarihi ile başlamıştır. Yayınlanan genelgeler ile daha önceden belirtilen şehirlerarası ulaşım kısıtlamaları kaldırılmıştır. Bununla birlikte restoran, otel, lokanta, park, bahçe, kıraathaneler gibi insanların toplu olarak buldukları yerler ile pazar yerleri, kütüphaneler, müzeler, ören yerleri ve spor salonları 30.05.2020 tarihli ‘81 İl Valiliğine Lokanta, Restoran, Kafe vb. İşyerleri; Park, Piknik Alanları; Mesire Yerleri ve Giyim Pazarları Genelgesi’ ile belirtilen şartlarda tekrar açılmıştır. Kapasite sınırlamaları ve açılış-kapanış saati sınırlamaları bu şartlardan bazılarıdır (T.C İçişleri Bakanlığı, 2020).

Türkiye’de Covid-19 önlemleri kapsamında durdurulan yurt içi ve yurt dışı uçuşların tekrar başlama tarihleri de Türk Hava Yolları tarafından yayınlanan basın açıklaması ile duyurulmuştur. Bu açıklama ile yurt içi uçuşlar 1 Haziran 2020 tarihinde, yurt dışı uçuşlar ise 18 Haziran 2020 tarihinde tekrar başlamıştır (Türk Hava Yolları, 2020).

Kongre ve Kongre Turizmi Kavramları

Fransızca kökenli bir kelime olan kongre Türk Dil Kurumu göre Çeşitli ülkelerden yöneticilerin, elçilerin, delegelerin katılmasıyla yapılan toplantı olarak tanımlanmakta ve ‘‘Kurultay’’ anlamlarına gelmektedir. Ayrıca Amerika Birleşik Devletlerinde Temsilciler Meclisi ve Senato’nun bir arada iken aldıkları isme de kongre denilmektedir(TDK, 2020).

Uluslararası nitelikteki kuruluşların, çeşitli konularda belirli zamanlarda düzenledikleri kongre, seminer, konferans vb. faaliyetlere gerek konuşmacı, gerekse izleyici olarak katılanların oluşturdukları turistik hareketlerin bütününe de ‘‘Kongre Turizmi’’ denilmektedir. Kongre turizmi, meydana geldiği ülkeye yaptığı olumlu katkıları, ekonomik etkileri ve katılımcıların statü ve konumları itibarıyla özel kişiler olması nedeniyle, diğer turizm türlerine göre üzerinde daha titizlikle durulması gereken ve gelişmesi teşvik edilen turizm türleri arasındadır. Kongre etkinlikleri, turizm sektörünün daha düşük sezonlarında da düzenlenebildiğinden, turizmin sezon dışı gelir getiren bir türü olarak da kabul edilmektedir (Aymanıkuy, 2006, s.7). Kongre katılım bedelleri ve katılımcıların kongre süresince yaptıkları harcamalar gibi farklı kalemlerden gelir getiren kongre turizmi etkinlikleri, aşağıdaki nedenlerden dolayı turizm sektörü içerisinde önemli bir yer edinmiştir:

- Kongrelerde günlük harcamalar, uluslararası turizm harcamaları ortalamasından daha yüksektir. Katılımcıların kongre aidatı dışındaki harcamaları önemli bir döviz girdisi sağlamaktadır,
- Kongrelerin zaman içinde dağılımları, toplam turist akımı ile karşılaştırıldığında, genelde daha düzenlidir,
- Kongreler düzenlendiği yerin tanıtılması ile o yere yönelik turistik satın alma potansiyelini etkilemektedir. Her kongre katılımcısı aynı zamanda potansiyel turist olarak düşünülmektedir. Ayrıca uluslararası kongrelerde tüm dünyanın gözü, kongrenin yapıldığı ülkeye çevrilmiştir,
- Katılımcılar, daha sonra kongre yerini tekrar ziyaret etmekte ve çok sayıda ziyaretçiyi bu yerlere yönlendirmektedirler (Tosun, 1994).

Dünya Kongre Hareketleri ve Kongre Turizmi Gelirleri

Kongre Turizmi her yıl büyüyen ve daha fazla gelir getiren bir sektördür. 2018 Yılında dünya genelinde gerçekleşen kongrelerin sayıları Tablo.1 de verilmektedir.

Tablo.1: 2018 Yılında Dünya’da Düzenlenen Kongre Sayıları (Dünya Geneli İlk 10 ülke ve Türkiye)

Dünya Sıralaması	Ülkeler	Düzenlenen Kongre Sayıları
1	Amerika Birleşik Devletleri	947
2	Almanya	642
3	İspanya	595
4	Fransa	579
5	İngiltere	574
6	İtalya	522
7	Japonya	492
8	Çin	449
9	Hollanda	355
10	Kanada	315
52	Türkiye	55
	Dünya Geneli Toplam	12951

(International Congress and Convention Association, 2018)

Dünya genelinde en fazla kongre düzenlenen ülke olarak 947 kongre ile Amerika Birleşik Devletlerinin olduğu görülmektedir. Türkiye’de 2018 yılında 55 kongre düzenlemiştir. Bu veriler ile Türkiye dünya sıralamasında 52.sırada yer almaktadır. Tüm dünyada 2018 yılında 12951 kongre düzenlenmiştir. Düzenlenen kongrelere katılan katılımcıların sayısı ise Tablo.2 de verilmektedir.

Tablo.2 2018 Yılında Dünya’da Düzenlenen Kongrelere Katılan Katılımcılar (Dünya Geneli İlk 10 ülke ve Türkiye)

Dünya Sıralaması	Ülkeler	Katılımcı Sayısı
1	Amerika Birleşik Devletleri	384.035
2	İspanya	296.825
3	Almanya	293.337
4	Fransa	241.044
5	Kanada	203.429
6	İngiltere	181.149
7	İtalya	168.578
8	Japonya	168.248
9	Hollanda	149.513
10	Çin	146.982
44	Türkiye	22.410

(International Congress and Convention Association, 2018)

Uluslararası Kongre ve Konvansiyon Birliği 2018 yılı verileri 2018 yılında düzenlenen kongrelere katılan katılımcıların ülkelere göre sayılarını vermektedir. Ancak toplam katılımcı sayısı bu veriler içerisinde yer almamaktadır. Bu verilere göre kongre katılımcıları açısından en fazla turist ağırlayan ülke 384.035 katılımcı ile Amerika Birleşik Devletleri’dir. Türkiye ise 22.410 katılımcı ile bu ülkeler arasında 44.sırada yer almaktadır. Kongre katılımcıları yurt içi veya yurt dışından gelmeleri ayırımına bakılmaksızın kongre turisti olarak sayılmaktadırlar.

Bu veriler ışığında düzenlenen kongre sayıları ile bu kongre katılımcıları arasında farklılıklar gözlenmektedir. Almanya en fazla kongre düzenlenen 2.ülke olarak görülmektedir. Ancak katılımcı sayılarına göre en fazla katılımcıya sahip 3.ülke konumundadır. Türkiye ise kongre sayısı olarak 52.sırada iken katılımcı sayısında 44.sırada yer almaktadır. Kongrenin türü, kongrenin düzenlendiği tarih, kongreye katılan konuşmacılar ve kongre alanının kapasitesi gibi nedenler düzenlenen kongrelerin katılımcı sayısını etkilemektedir. Türkiye ise kongre turizminin bir dönem parlayan yıldızı konumunda iken son dönemlerde büyük bir gerileme içerisine girmiştir. Türkiye’de düzenlenen kongre sayıları Tablo.3’te gösterilmektedir.

Tablo.3 Türkiye’de Düzenlenen Kongrelerin Sayıları (1999-2016)

Yıllar	Kongre Sayısı	Dünya Sıralaması	Avrupa Sıralaması
1999	41	33	19
2000	35	34	20
2001	52	31	17
2002	51	34	19
2003	61	31	18
2004	80	31	18
2005	93	27	16
2006	98	28	17
2007	105	25	16
2008	98	28	18
2009	118	25	16
2010	160	20	12
2011	159	23	13
2012	179	21	12
2013	221	18	10

Tablo.3 Türkiye’de Düzenlenen Kongrelerin Sayıları (1999-2016) (Devamı)

2014	190	19	11
2015	211	18	11
2016	103	37	20

(Turizm ve Yatırım Dergisi, 2017)

Buna göre Türkiye’de düzenlenen kongre sayılarında 2014 yılında yaşanan ufak gerileme dışında 2016 yılına kadar sürekli olarak artış gözlemlenmektedir. 2016 yılında ise çeşitli sosyal ve siyasi olaylar nedeni ile ciddi bir düşüş olduğu görülmektedir. Tablo.1 de görülen 2018 yılı verilerinde ise bu düşüşün devam ettiği görülmektedir. Türkiye’de düzenlenen kongrelere katılan katılımcı sayıları Tablo.4 ile gösterilmiştir.

Tablo.4 Türkiye’de Düzenlenen Kongrelere Katılan Katılımcı Sayıları (2004-2013)

Yıl	Türkiye’deki Sayısı	Katılımcı	Dünya Sıralaması	Avrupa Sıralaması
2004	71.330	22	11	11
2005	134.305	8	6	6
2006	98.090	20	13	13
2007	89.307	16	10	10
2008	96.089	20	8	8
2009	147.805	11	7	7
2010	79.014	23	11	11
2011	95.205	21	11	11
2012	104.425	-	-	-
2013	115.198	-	-	-
10 Yıllık Değişim	% 161	1 sıra	-	-

(Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği, 2013)

Bu veriler ışığında Türkiye’nin 2000’li yılların başından itibaren yükselişe geçtiği görülmektedir. Özellikle 2010 yılı itibarıyla ani bir yükseliş yaşadığı anlaşılmaktadır. 2016 yılında ise ani bir düşüş görülmektedir. Tablo.1 ve Tablo.2 de yer alan ICCA 2018 yılı verileri de bu düşüşün halen devam etmekte olduğunu göstermektedir. 2016 yılında Türkiye’de yaşanan siyasi olayların bu düşüşte büyük bir etkisi olmuştur. Kongre turizmi sektörü bu düşüşün ardından henüz toparlanmayı başaramamıştır.

Kongreler genellikle turizm sezonu sayılan yaz aylarının dışında kalan kış, sonbahar ve ilkbaharda düzenlenmektedir. Aynı zamanda turizmin çok çeşitli hizmetlerini kapsadığı için turizmin en fazla gelir sağlayan türü olarak da düşünülmektedir (Tavmergen & Aksakal, 2004, s.33). Kongre turistleri diğer turistlerden birkaç kat daha fazla harcama yapmaktadır. Kongre, konferans gibi toplantılara katılan kişilerin harcamalarından yola çıkılarak ortalamamın üstünde gelire sahip oldukları da düşünülebilir. Örneğin, yerli turistin 100 birim harcamasına karşın, uluslararası turistin 203,6 ve uluslararası bir kongre katılımcısının ise 363,6 birim para harcadığı belirtilmektedir (Khalilov, 2009, s.32).

Kongreler hem katılım ücretleri hem de kongreye katılan kişilerin yaptıkları diğer harcama türleri ile farklı kollardan gelir sağlamaktadır. Kongrelerden elde edilen toplam katılım ücretleri ve kongre turistlerinin yaptıkları harcamalardan elde edilen gelirler Tablo .5 ile gösterilmektedir.

Tablo.5 Kongrelerden Elde Edilen Toplam Katılım Ücreti ve Harcama Gelirleri (USD)

Yıllar	Kongrelerden Elde Edilen Toplam Katılım Ücreti Gelirleri	Kongrelerden Elde Edilen Toplam Harcama Gelirleri
93-97	4.1 milyar \$	18.8 milyar \$
98-02	6.1 milyar \$	27.7 milyar \$
03-07	9.1 milyar \$	41.5 milyar \$
08-12	12.4 milyar \$	56.4 milyar \$

(Kuşadası Ticaret Odası, 2013)

1993-1997 yılları arasında düzenlenen kongrelerden 4.1 milyar \$ katılım ücreti alınmıştır. Aynı yıllara ait kongre turistlerinin toplam harcamaları 18.8 milyar \$'ı bulmaktadır. Bu rakamlar 2008-2012 yılları arasında ise katılım ücreti için 12.4 milyar \$'a çıkmaktadır. Aynı dönemde toplam harcama gelirleri 56.4 milyar \$'a ulaşmaktadır. Bu veriler ışığında kongre turizminin her yıl giderek büyüdüğü ve daha fazla gelir elde ettiği görülmektedir.

Kongre turizmi turizm türleri içerisinde katılımcı başına en fazla gelir elde edilen turizm türüdür. Genellikle üst gelir grubuna mensup insanlar kongrelere katılmakta ve bu nedenle de kongre süresince daha fazla para harcaması yapmaktadır. Kongre gelirleri sürekli artmakta ve turizm gelirleri içerisinde önemli bir yer edinmektedir. Kongrelere katılan katılımcıların ödedikleri ortalama katılım ücreti ve yaptıkları harcamalar Tablo.6 da verilmektedir.

Tablo.6 Kongrelere Katılan Katılımcıların Ödedikleri Ortalama Katılım Ücretleri ve Yaptıkları Harcamalar (Kişi Başı, USD)

Yıllar	Kongre Başına Kişi Başı Ortalama Katılım Ücreti (USD)	Kongre Başına Kişi Başı Ortalama Harcama (USD)
93-97	429	1.950
98-02	452	2.057
03-07	492	2.236
08-12	533	2.424

(Kuşadası Ticaret Odası, 2013)

Kuşadası Ticaret Odasının 2013 yılında yayınladığı raporda kongre turistlerinin yaptığı ortalama harcamalar görülmektedir. Bu rapora göre bir kongre turisti 2008-2012 yılları arasında ortalama 2424 dolarlık harcama yapmıştır. Kongrelere katılan katılımcıların ödedikleri kişi başı katılım ücretleri seneler içerisinde artmış yine kişi başı ortalama harcamaları da seneler içerisinde artış göstermiştir.

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği'nin 2013 yılında yayınladığı raporda ise kongre turisti ve normal turist arasındaki harcama farkları görülmektedir. Normal turistler ile kongre turistlerinin yaptıkları harcamaların karşılaştırılması Tablo 7. de verilmektedir.

Tablo.7 Normal Turistler ile Kongre Turistlerinin Yaptıkları Harcamaların Karşılaştırılması (2013)

	Harcama(USD)	
Normal Turist-Ortalama	Her Şey Dahil Toplam	800
Kongre Turisti Ortalama	Konaklama	750
	Ulaşım	750
	Gezi ve Eğlence	500
	Yiyecek-İçecek	500
	Toplam	2500

(Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği, 2013)

Her şey dâhil tatil sistemi nedeniyle normal bir turist satın aldığı tek bir paket tur ile ortalama 800 \$ harcayarak tatilini yapabilirken kongre katılımcıları kongre katılım ücretleri hariç olarak konaklama, ulaşım ve yeme-içme gibi çeşitli alanlarda yaptıkları harcamalar ile turizme ortalama 2500 \$ girdi sağlamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Kongre sayıları dünya genelinde büyük bir hızla artmakta ve her sene daha fazla katılımcı ile gerçekleştirilmektedir. Ancak 2019 yılı sonlarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünya ülkelerine hızla yayılmaya başlayan yeni tip koronavirusun, 11 Mart 2020 tarihi itibarıyla pandemi olarak ilan edilmesiyle birtakım önlemlerin alınması turizm sektörünü etkilemiştir. (BBC, 2020). Virüs henüz pandemi ilan edilmemişken bile ülkeler çeşitli önlemler almaya başlamıştır. Bu önlemlerin başında insanların kalabalık gruplar halinde bir araya gelmesinin engellenmesi gelmektedir. Bu kapsamda ilk alınan önlemlerden birisi de ulusal ve uluslararası kongrelerin iptal edilmesi sayılabilir. Bunun sebebi olarak kongrelerin farklı ülke ve farklı şehirlerden pek çok delege ve katılımcının bir araya geldiği organizasyonlar olmasıdır. Ayrıca yurt içi ve yurt dışı uçuşların durması da sebepler arasındadır. Bu nedenlerle 2020 yılı itibarı ile dünya genelinde kongreler hızlı bir şekilde iptal edilmiştir veya çevrimiçi kongreler şeklinde yapılmaktadır. Araştırmamızın bu bölümünde dünya genelinde kongrelere katılan katılımcıların yaptıkları harcamalar incelenerek 2020 yılında iptal edilen kongreler nedeni ile Türkiye'de ve dünyada kongre turizminin tahmini kaybı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Uluslararası Kongre ve Toplantı Birliği tarafından yayınlanan 2018 yılı kongre raporuna göre dünya genelinde 2018 yılında 12.951 kongre düzenlenmiştir. Dünya kongre sayıları sıralamasında ilk 10 ülkede ise toplamda 5.470 kongre düzenlenmiştir. Belirtilen 5.470 kongrede toplamda 2.233.140 katılımcı yer almıştır. Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği verilerine göre bir kongre katılımcısının kongre başına ortalama 2.500 dolar seviyesinde harcama yaptığı göz önüne alınırsa 2018 yılında kongre sıralamasındaki ilk 10 ülkenin tahmini kongre turizmi geliri 5 milyar 582 milyon dolar seviyesindedir. Türkiye de ise 2018 yılında düzenlenen 55 kongreye toplam 22.410 kişi katılmıştır. Türkiye'nin 2018 yılı tahmini kongre turizmi geliri 56 milyon dolar seviyesindedir.

Dünya genelinde kongre sayıları ve kongrelerin katılımcı sayıları her geçen yıl artmaktadır. Bu çalışmada yapılan hesaplamalar Uluslararası Kongre ve Toplantı Birliği'nin 2018 yılında yayınladığı kongre turizmi ile ilgili rapor ve Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği'nin 2013 yılında yayınlamış olduğu kongre turizmi raporundaki veriler temel alınarak yapılmıştır. Bu veriler ışığında dünya genelinde düzenlenen kongrelerin en yoğun yapıldığı ilk 10 ülkenin 2018 yılı verileri baz alınarak yapılan hesaplamalar doğrultusunda 2020 yılı için tahmini kongre turizmi gelir kaybı en az 5 milyar 582 milyon dolar seviyesindedir. Türkiye'de ise bu kayıp aynı veriler ışığında 56 milyon dolar seviyesindedir. Pandemi nedeni ile yüz yüze yapılan kongreler düzenlenmemesine karşın katılım ücreti ödenen online kongreler düzenlenmeye başlamıştır. Online kongreler katılım ücretlerinden elde ettikleri gelir ile pandeminin engel olduğu kongre gelirlerinin bir kısmının geri gelmesini sağlamıştır. Online kongrelere ek olarak koronavirüse karşı geliştirilen aşıların kullanılmaya başlanmasıyla kongreler tekrar yüz yüze yapılabilecektir. Aşılanma oranlarının yükselmesinin ardından yalnızca aşı olan kişilerin katılımına açık olacak şekilde kongreler düzenlenebilir bu sayede kongre turizmi kaybettiği gelirlere yeniden ulaşabilir.

Çalışmanın sonuçları pandeminin dünya genelinde kongre turizmini ciddi oranda etkileyeceğini göstermektedir. Türkiye son yıllarda kongre turizmi açısından bir düşüş yaşamaktadır. Pandemi öncesi 2020 yılı için Türkiye'de kongre turizmi için artış yönünde hedefler konulurken pandemi nedeni ile bu ivme kongre turizmini bir anda ters

yönlü etkilenmiştir. Pandemi sürecini en iyi yöneten ülkelerden birisi Türkiye'nin olduğu düşünüldüğü zaman bu süreci fırsata çevirebilir. Bu sebeple kongre turizmi açısından gerekli çalışmalar yapılarak Türkiye'nin yaşamakta olduğu düşüş tam tersine olumlu yöne çevrilebilir. Pandemi sürecini ülke içerisinde iyi bir şekilde yöneten Türkiye, yurt dışına yaptığı yardımlarla da uluslararası alanda olumlu bir imaj oluşturmaktadır. Türkiye virüsün başladığı dönemden itibaren pek çok ülkeye tıbbi yardım göndererek dünya genelinde büyük bir takdir toplamıştır. Dünya kamuoyunda oluşan bu pozitif algı iyi bir şekilde değerlendirilmelidir. Dünya kamuoyu pandemi sürecinde Türkiye'deki sağlık sisteminin kalitesini de görerek Türkiye'ye karşı olumlu bir görüş içerisindedir. Türkiye oluşan bu olumlu imajı ve dünya kamuoyunun ilgisini bir fırsata çevirmelidir. Kongre tesislerimizde Covid-19 ve olası diğer pandemiler için gerekli önlemler alınarak dünya kamuoyuna Türkiye'nin kongreler için güvenli bir ülke olduğu algısı yaratılmalıdır. Türkiye'nin kongre turizminde 2010-2015 yılları arasındaki artışın tekrar yakalaması için gerekli önlemler alınmalı ve gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Çalışma 2020 yılının temmuz ayına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Çalışmanın yapıldığı tarihte pandemi halen devam etmekte ve dünya genelinde kongreler düzenlenmemektedir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan açıklamalarda pandeminin en az 2021 yılının yaz aylarına kadar devam edebileceği ve önlemlerin bu tarihlere kadar devam ettirilmesi tavsiye edilmektedir. Yapılan hesaplamalar ve tahminler 2020 yılının tamamı için yapılmış olup 2020 yılında Dünya Sağlık Örgütü'nün tavsiyeleri ışığında hiçbir kongre düzenlenmeyeceği ön görülerek yapılmıştır.

Çalışmanın yapıldığı kongre turizmi alanında literatürdeki bilgilerin eksik olduğu ve eldeki verilerin eski ve yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'ye gelen kongre turistlerinin geldikleri ülkelerin belirlenmesi ve kongre turistlerinin yaptıkları harcamaların güncel verilerinin tespit edilmesi konularında çalışmalar yapılarak eksik ve eski verilerin giderilmesi gerekmektedir.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

Aymankuy, Y. (2006). *Kongre turizmi ve fuar organizasyonları*. Ankara: Detay Yayıncılık..

BBC (2020). *Koronavirüs: Vuhan'da 1000 yataklı hastane sekiz günde tamamlandı*. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51360584>

BBC (2020). *Pandemi nedir, ülkeleri nasıl etkiler? - Dünya Sağlık Örgütü koronavirüsü pandemi ilan etti*. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51614548>

Dünya Sağlık Örgütü (2020). *Coronavirus Disease(Covid-19)*. Erişim adresi: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses>

International Congress and Convention Association (2018), *ICCA Statistics Report Country & City Rankings*. Erişim adresi: <https://www.iccaworld.org/dcps/doc.cfm?docid=2082>

- Khalilov, T. (2009): *Turistik ürün çeşitlendirilme stratejisi kapsamında kongre ve toplantı turizminin Azerbaycan'da gelişme potansiyeli Bakü örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Kuşadası Ticaret Odası (2013), *Dünyada ve Türkiye'de Kongre Turizmi Raporu*. Erişim adresi: https://kuto.org.tr/site/assets/files/1581/dunyada_ve_turkiye_kongre_turizmi_raporu.pdf
- Özkoçak, V., Koç, F., & Gültekin T. (2020). Pandemilere antropolojik bakış: koronavirüs (covid-19) örneği, *Turkish Studies*, 15(2), 1183-1195.
- Tavmergan, İ. P., & Aksakal, E. G. (2004), *Kongre ve toplantı yönetimi*, Ankara:Seçkin Yayıncılık.
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020). *81 İl Valiliğine Lokanta, Restoran, Kafe vb. İşyerleri; Park, Piknik Alanları; Mesire Yerleri ve Giyim Pazarları Genelgesi*. Erişim adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-lokanta-restoran-kafe-vb-isyerleri-park-piknik-alanlari-mesire-yerleri-ve-giyim-pazarlari-genelgesi>
- T.C İçişleri Bakanlığı (2020). *İçişleri Bakanlığı covid-19 basın açıklamaları*. Erişim adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamalari-yeni>
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2020). *Koronavirüs Tedbirleri Genelgesi*. Erişim adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/duyurular>
- T.C Sağlık Bakanlığı (2020). *Sizi ve Türkiye'yi Coronavirüs Riskinden Koruyacak 14 Kural(Video)*. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=3Z7MrCQHO-k>
- Tosun N. (1994), Kongre turizmi ve ekonomik getirileri, *Turizm Dünyası Dergisi*, 56.
- Turizm Günlüğü (2020). *Coronavirüs Nedeni İle Sınırlarını Kapatan Ülkeler*. Erişim adresi: <https://www.turizmgunlugu.com/2020/03/17/coronavirus-nedeniyle-sinirlarini-kapatan-ulkeler/>
- Türk Dil Kurumu (2020). *Kongre tanımı*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr> adresinde kongre kelimesi aratılarak erişilmiştir.
- Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (2013), *Türkiye Kongre Turizmi Raporu*. Erişim adresi: https://www.tursab.org.tr/haberler/tursab-kongre-turizm-raporu_10567
- Türk Hava Yolları (2020). *Ulusal ve uluslararası seyahat kısıtlamaları*. 27.05.2020 Erişim adresi: <https://www.turkishairlines.com/tr-tr/duyurular/coronavirus-salgini/seyahat-kisitlamalari>
- Türk Hava Yolları (2020). *Yeni Koronavirüs (COVID-19) döneminde seyahat güncellemeleri*. Erişim adresi: <https://www.turkishairlines.com/tr-int/duyurular/coronavirus-salgini/>

Evaluation of the Effect of the Covid-19 Pandemic on the Revenues of Congress Tourism in the World and Turkey

Menekşe CÖMERT

Ankara Hacı Bayram Veli University, Faculty of Tourism, Ankara /Turkey

Sercan AZBAZ

Altınbaş University, Faculty of Applied Sciences, Istanbul /Turkey

Extensive Summary

The pandemic process that is taking place around the world causes great effects in the field of economy as in many areas. The tourism sector is one of the sectors most affected by this process. Measures such as travel restrictions, restaurants and restaurants closing, and curfews further increase the economic effects of this process.

This study reveals the measures taken during the pandemic process and the developments in the tourism sector as a result of these measures. The study was conducted to investigate the effects of the pandemic on congress tourism, which is an important branch of the tourism sector, one of the sectors most affected by the pandemic. Scanning method was used in the research.

The measures taken by the states during the pandemic process are given a description of the pandemic, respectively. Pandemics or pandemic diseases are the general name given to epidemics (epidemics) that spread over a wide area such as a continent or even the entire world surface. Pandemic is derived from the words παν (pan), which means all in Ancient Greek, and δῆμος (demos), meaning people (Özkoçak et al., 2020).

According to the definition of WHO (World Health Organization), in order for a disease to be classified as a pandemic, it must fulfill the following 3 conditions ([https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub / qa-detail / qa-coronaviruses](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/qa-detail/qa-coronaviruses), 2020):

- The emergence of a disease that the population has not been exposed to before,
- If the causative agent infects people and causes a dangerous disease,
- It is the spread of disease factor easily and continuously among people.

In this process, states have taken various measures such as closing their borders to other countries, imposing a curfew, requiring the use of masks, closing hotel restaurants and entertainment venues, and interrupting education. With these measures taken, the prohibition of both inter-country and intercity transportation, and the curfews, the country's economies were seriously affected by this situation. Trade between countries has come to a standstill. One of the areas most severely affected by this situation is the tourism sector. With the cessation of transportation between countries and cities, both foreign and domestic tourism has completely stopped. Hotels and restaurants in tourism regions have been closed because no tourists come to the region.

In the second part of the study, the definition of congress and congress tourism is given and the importance of congress tourism is explained. Congress, which is a word of French origin, is defined as a meeting held with the participation of administrators, ambassadors and delegates from various countries and means "Congress". Congresses, seminars, conferences etc. organized by international organizations at certain times on various subjects.

The touristic activities created by those who participate in the activities either as speakers or as spectators are called “Congress Tourism”.

Revenues derived from the first 10 countries and congress and convention tourism movement took place in Turkey in the worldwide ranking congressional regulations are explained in the third chapter in the tables. It is seen that the United States of America is the country with the most congresses in the world with 947 congresses. 55 congress held in Turkey in 2018. With this data Turkey ranks 52 nd in the world ranking. 12951 congresses were held in 2018 all over the world. Turkey has seen an upswing since the early 2000s. It is understood that it has experienced a sudden increase especially as of 2010. In 2016, a sudden decline is observed.

According to the data of 2018, the country with the highest number of tourists in congress tourism is the United States of America with 384,035 participants. Turkey ranks 44 th among those countries with 22 410 participants. Participants participating in congresses are considered as congress tourists, whether they come from abroad or from within the country. Germany is seen as the second country with the most congresses. However, it is the 3rd country with the most participants according to the number of participants. Turkey ranks 44 th while the number of participants in the congress as 52 nd. This reveals that the number of participants attending congresses may differ for various reasons. The number of participants participating in the congress may vary due to reasons such as the type of the congress, the date of the congress, the speakers participating in the congress and the capacity of the congress area. a period when the shining star of the congress tourism in Turkey in recent years has unfortunately entered into a major decline.

4.1 billion dollars participation fee was collected from the congresses held between 1993-1997. The total expenditure of congress tourists for the same years reaches 18.8 billion dollars. When these figures come between 2008 and 2012, they increase to 12.4 billion dollars for the participation fee. In the same period, total expenditure revenues reach 56.4 billion dollars. In the light of these data, it is seen that congress tourism is growing every year and generating more income.

In the report published by the Kuşadası Chamber of Commerce in 2013, the average expenditures of congress tourists are seen. According to this report, a congress tourist spent an average of 2424 dollars between 2008-2012. Per capita participation fees paid by the participants attending congresses have increased over the years, and the average expenditure per person has also increased over the years.

The fourth and final chapter in the light of the data obtained in the research world ranking in the top 10 countries in the convention arrangements and conventions Turkey has calculated the estimated loss of revenue by the year 2020. As of 2020, congresses around the world have been quickly canceled or are held in the form of online congresses. Turkey Travel Agencies Union average per convention of the congress participants, according to data Given that spending level of \$ 2,500 2018 congress ranking in the top 10 countries estimate congress tourism income of 5 billion level of 582 million dollars. Turkey has also participated in the 55 held in 2018, a total of 22 410 people in the Congress. Turkey's estimated 2018 revenue of congress tourism is at the level of 56 million dollars. In line with the calculations made based on the 2018 data of the top 10 countries where congresses organized around the world are most intensely held, the estimated congress tourism revenue loss for 2020 is at least 5 billion 582 million dollars. In light of the data in Turkey, but this loss is the level of \$ 56 million.

Locations are given prominence in the last section, which is also necessary for congress tourism in Turkey for some suggestions. Seeing the quality of the health care system in the world public opinion in Turkey has a favorable opinion of the pandemic process against Turkey. Turkey formed the positive image and translate the attention of the world public an opportunity. In terms of tourism, this positive image stands out especially in terms of health tourism. Advanced notice of the health sector in Turkey that should be considered can choose Turkey for the tourists who vacation in this area and carry out promotional activities must be performed. As in many other fields, necessary breakthroughs should be made in the field of congress tourism.